

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 215/05-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 30. novembra 2005 v senáte zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudkyne Ľudmily Gajdošíkovej a sudcu Alexandra Bröstla o sťažnosti MUDr. V. M., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. M. K., B., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaniach vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo MUDr. V. M. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava III v konaniach vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava III p r i k a z u j e , aby v konaniach vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 konal bez zbytočných prietáhov.

3. MUDr. V. M. priznáva finančné zadostučinenie 30 000 Sk (slovom tridsaťtisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava III povinný zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava III je povinný uhradiť MUDr. V. M. trovy právneho zastúpenia 5 302 Sk (slovom päťtisícristodva slovenských korún) na účet právneho zástupcu JUDr. M. K., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bolo 5. augusta 2005 doručené podanie MUDr. V. M., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. M. K., B., označené ako „*Ústavná sťažnosť podľa článku 127 Ústavy Slovenskej republiky*“. Z obsahu sťažnosti vyplynulo, že sťažovateľ namieta zbytočné prietahy v konaniach Okresného súdu Bratislava III (ďalej len „okresný súd“) vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 o jeho žalobách o určenie neplatnosti jeho preradenia na inú prácu a o určenie, že došlo k diskriminácii zamestnanca, ako aj o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru proti Národnému onkologickému ústavu Bratislava.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti okrem iného uviedol:

«Dňa 11. 4. 2003 sťažovateľ ako žalobca podal na Okresnom súde Bratislava proti žalovanému: Národný onkologický ústav, žalobu o určenie neplatnosti preradenia zamestnanca na inú prácu, o určenie, že došlo k diskriminácii zamestnanca a o určenie a o náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu diskriminácie zamestnanca podľa § 13 ods. 5 Zákonníka práce; konanie je vedené na Okresnom súde Bratislava III, sp. zn. 20 Cpr 17/03 (ďalej aj len „konanie o diskriminácii“).

Dňa 24. 9. 2003 sťažovateľ ako žalobca podal na Okresnom súde Bratislava proti žalovanému: Národný onkologický ústav, žalobu o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru a priznanie náhrady mzdy a návrh na nariadenie

predbežného opatrenia, vedenej na Okresnom súde Bratislava III, sp. zn. 20 Cpr 50/03 (ďalej aj len „konanie o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru“).

Prvé pojednávanie vo veci konania o diskriminácii sa uskutočnilo dňa 24. 5. 2004. Na tomto pojednávaní žalobca podal návrh na spojenie veci v zmysle § 112 O. s. p. a to spojenie s konaním o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru. Pojednávanie bolo odročené na dňa 28. 6. 2004. Niekoľko dní pred pojednávaním bolo zo strany súdu právnomu zástupcovi žalobcu doručené oznámenie o odročení pojednávania z dôvodu neprítomnosti sudcu na 22. 9. 2004. Deň pred vytýčeným pojednávaním bolo právnomu zástupcovi doručené oznámenie o odročení pojednávania na neurčito z dôvodu neprítomnosti sudcu.

Konanie o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru bolo začaté na základe žaloby doručenej Okresnému súdu Bratislava III dňa 24. 9. 2003. Vo veci sa do dnešného dňa nekonalo.

Skutočnosť, že v konaniach sú spôsobované prietahy je podložená okrem vyššie uvedeného aj skutočnosťou, že sťažovateľ spolu s návrhom na určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru podal aj návrh na nariadenie predbežného opatrenia (teda dňa 24. 9. 2003). Tento návrh Okresný súd Bratislava III svojím uznesením zo dňa 24. 10. 2003, č. k. 20 Cpr 50/03-34 zamietol. Voči tomuto uzneseniu podal žalobca v zákonnej lehote odvolanie. Krajský súd Bratislava uznesením zo dňa 17. 3. 2004 č. k. 4 Co 53/04-49 odvolaním napadnuté uznesenie súdu prvého stupňa zrušil a vec vrátil Okresnému súdu Bratislava III na ďalšie konanie. Toto uznesenie bolo doručené na Okresný súd Bratislava III dňa 10. 5. 2004. Napriek zákonnej lehote 30 dní, v rámci ktorej je súd povinný o návrhu na predbežné opatrenie rozhodnúť, Okresný súd Bratislava III vydal nové rozhodnutie o návrhu na vydanie predbežného opatrenia až po vyše šiestich mesiacoch, a to dňa 15. 12. 2004. (...)

Sťažovateľ sa opakovane na súde dožadoval odstránenia prietahov v konaní, zdĺhavosť procesného postupu súdu to však pozitívne neovplyvnilo.

Dňa 7. 2. 2005 podal sťažovateľ Okresnému súdu Bratislava III žiadosť o vytýčenie pojednávania. Na túto žiadosť Okresný súd Bratislava III nereagoval.

Dňa 14. 3. 2005 podal sťažovateľ sťažnosť na prietahy v konaní, dňa 6. 5. 2005 požiadal sťažovateľ o informáciu o stave vybavenia sťažnosti. Do dnešného dňa nebola sťažovateľovi doručená žiadna písomná odpoveď.»

Na základe uvedených skutočností sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd takto rozhodol nálezom:

„1. Okresný súd Bratislava III vo veci vedenej pod č. k. 20 Cpr 17/03 a vo veci vedenej pod č. k. 20 Cpr 50/03 porušil právo MUDr. V. M. aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Okresnému súdu Bratislava III v konaní vedenom pod č. k. 20 Cpr 17/03 a v konaní vedenom pod č. k. 20 Cpr 50/03 prikazuje konať tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

3. MUDr. V. M. priznáva primerané finančné zadosťučinenie vo výške 100.000,- Sk, ktoré je Okresný súd Bratislava III povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti nálezu.“

Ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa na neverejnom zasadnutí senátu podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a keďže nezistil dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 citovaného zákona, uznesením č. k. II. ÚS 215/05-10 z 28. septembra 2005 rozhodol o jej prijatí na ďalšie konanie.

Po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie ústavný súd vyzval 13. októbra 2005 právneho zástupcu sťažovateľa a predsedu okresného súdu, aby sa vyjadrili k otázke vhodnosti ústneho pojednávania, a predsedu okresného súdu zároveň vyzval, aby sa vyjadril aj k sťažnosti.

Právny zástupca sťažovateľa v odpovedi na výzvu oznámil ústavnému súdu listom doručeným ústavnému súdu 27. októbra 2005, že súhlasí s tým, aby sťažnosť bola prerokovaná bez ústneho pojednávania.

Predseda okresného súdu vo svojom vyjadrení k sťažnosti z 31. októbra 2005 (č. Spr. 3937/05, doručenom ústavnému súdu 7. novembra 2005) uviedol:

„Vec sp. zn. 20 Cpr 17/03 (pozn.: spisy predložené okresným súdom boli označené ako „20 Cp“) prejednáva a rozhoduje sudkyňa JUDr. B. P., ktorá je od 1. 7. 2005 do 31. 12. 2005 dočasne pridelená na Krajský súd v Bratislave.

Je pravdou, že posledným úkonom sudkyne v konaní bolo zrušenie termínu pojednávania nariadeného na deň 22. 9. 2004 z dôvodu jej neprítomnosti, a to úpravou zo dňa 13. 9. 2004.

Od 13. 9. 2004, až do začiatku dočasného pridelenia sudkyne na Krajský súd v Bratislave dňa 1. 7. 2005, sa teda vo veci nekonalo.

Vec sp. zn. 20 Cpr 50/03 prejednáva a rozhoduje taktiež sudkyňa JUDr. B. P.

Je pravdou, že posledným úkonom sudkyne bolo rozhodnutie o predbežnom opatrení zo dňa 15. 12. 2004.

Uznesenie, ktorým sudkyňa zamietla návrh na nariadenie predbežného opatrenia sa stalo právoplatným dňa 19. 1. 2005.

Odvtedy, až do začiatku dočasného pridelenia sudkyne, sa teda taktiež vo veci nekonalo.

Uvedenú nečinnosť súdu v oboch veciach pripisujem preťaženosti sudkyne, ktorá má vo svojom oddelení 400 nevybavených vecí, resp. celého súdu, ktorý dňa 1. 1. 1997 prevzal veci bývalého Okresného súdu Bratislava - vidiek a dňa 1. 1. 2005 veci bývalého Okresného súdu Pezinok.

V tejto súvislosti poukazujem na analýzu zaťaženia súdov, resp. zoznam preťažených súdov vyhotovený nedávno Ministerstvom spravodlivosti SR. Podľa neho na Slovensku chýba 258 sudcov, z toho v Bratislave 71, z toho na našom súde 15. Z prvých šiestich najpreťaženejších okresných súdov sú štyri Bratislavské, náš súd je na štvrtom mieste. Poukazujem na to, ako na skutočné príčiny prietahov v konaní, aj keď viem, že z hľadiska rozhodovania ústavného súdu je to právne bezvýznamné.“

Okresný súd súčasne oznámil, že súhlasí s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednania vecí.

II.

Sťažovateľ sa svojou sťažnosťou domáhal vyslovenia porušenia svojho základného práva upraveného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov...“, v konaniach okresného súdu vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietáhom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 74/97, I. ÚS 70/98, II. ÚS 813/00) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (a), správanie účastníka súdneho konania (b) a postup samotného súdu (c). Za súčasť prvého kritéria sa považuje aj povaha prejednávanej veci.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitosť veci, ústavný súd z predloženého súdneho spisu zistil, že v konaniach vedených na okresnom súde pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 ide o určenie neplatnosti preradenia zamestnanca na inú prácu a určenie, že došlo k diskriminácii zamestnanca, a o náhradu nemajetkovej ujmy z nej vyplývajúcej, ako aj určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru. Vec nemožno považovať za právne ani skutkovo zložitú. Spory týkajúce sa trvania pracovného pomeru predstavujú súčasť štandardnej rozhodovacej agendy všeobecných súdov, v rámci ktorej existuje rozvinutá judikatúra. Povaha sporov si pritom vyžaduje aj osobitnú rýchlosť konania.

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom v označených súdnych konaniach, bolo správanie s'ťažovateľa ako účastníka označených konaní. Ústavný súd zistil, že s'ťažovateľ svojím správaním nespôsobil priet'ahy v konaní. S'ťažovateľ je v oboch konaniach od začiatku zastúpený právnym zástupcom, ktorý je v konaní aktívny, pravidelne sleduje vývoj v konaniach a navrhuje súdu opatrenia na ich urýchlenie (spojenie vecí).

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k zbytočným priet'ahom v označených súdnych konaniach, bol postup samotného okresného súdu. Ústavný súd zo spisov okresného súdu sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 zistil, že v prvom konaní, ktoré začalo na základe žaloby podanej okresnému súdu 11. apríla 2003, ide o preradenie zamestnanca na inú prácu, o určenie, že došlo k jeho diskriminácii, a o náhradu nemajetkovej ujmy z dôvodu diskriminácie. Po odstránení problémov so zaplatením súdneho poplatku (nesprávne uvedenie variabilného symbolu, vrátenie a opakované zaplatenie poplatku žalobcom), okresný súd 29. marca 2004 nariadil pojednávanie na 24. máj 2004. Prvé a dosiaľ jediné pojednávanie vo veci sa uskutočnilo po viac ako roku od podania žaloby. Bolo odročené na 28. jún 2004, tento termín bol zrušený a nariadený nový termín - 22. september 2004, ktorý bol následne tiež zrušený a pojednávanie bolo odročené na neurčito. Znamená to, že súd vo veci od prvého pojednávania do predloženia spisu ústavnému súdu nevykonal žiadne úkony.

Vo veci sp. zn. 20 Cp 50/03 bola žaloba o určenie neplatnosti okamžitého skončenia pracovného pomeru podaná na okresnom súde 24. septembra 2003 spolu so žiadosťou o spojenie vecí a o vydanie predbežného opatrenia. Napriek skutočnosti, že pre spojenie vecí existovali dôvody ustanovené v § 112 Občianskeho súdneho poriadku, okresný súd žiadosti žalobcu nevyhovel. O návrhu na nariadenie predbežného opatrenia rozhodol okresný súd uznesením č. k. 20 Cp 50/03-34, ktorým návrh na zaviazanie odporcu k vyplácaniu mzdy s'ťažovateľovi zamietol. Proti uzneseniu podal s'ťažovateľ 19. novembra 2003 odvolanie, o ktorom Krajský súd v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) rozhodol uznesením sp. zn. 4 Co 53/04 tak, že uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na

d'alsie konanie z dôvodu, že neboli splnené podmienky pre vydanie predbežného opatrenia. Okresný súd doručil rozhodnutie krajského súdu účastníkom konania a zároveň vyžiadal od právneho zástupcu sťažovateľa doklady potrebné pre rozhodnutie vo veci (o výške a čase poberania podpory v nezamestnanosti, o evidencii na úrade práce). Na základe predložených dokladov okresný súd uznesením č. k. 20 Cp 50/03-86 návrh na nariadenie predbežného opatrenia zamietol. Uznesenie sa stalo právoplatným 19. januára 2005. Od uvedeného rozhodnutia súd vo veci sp. zn. 20 Cp 50/03 nekoná a od začiatku konania nevykonal žiadne úkony, ktorými by zabezpečoval podklady pre rozhodnutie o ďalších nárokoch sťažovateľa, ktoré tvorili súčasť podanej žaloby.

Argument predsedu okresného súdu, že *„nečinnosť v oboch veciach pripisujem preťažnosti sudkyne, ktorá má vo svojom oddelení 400 nevybavených vecí, resp. celého súdu, ktorý dňa 1. 1. 1997 prevzal veci bývalého Okresného súdu Bratislava – vidiek a dňa 1. 1. 2005 veci bývalého Okresného súdu Pezinok“*, ústavný súd neakceptoval.

V súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd platí, že nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť súdne konanie, nezbavuje štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02). Pretrvávajúci vysoký nápad vecí a v tejto súvislosti nedostatok sudcov pri vybavovaní agendy nemá povahu okolností, ktoré by vylučovali alebo znižovali zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Tieto okolnosti ústavný súd nezohľadňuje v súvislosti s pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť právo občana na súdne konanie bez zbytočných prietahov.

Ústavný súd so zreteľom na všetky uvedené skutočnosti konštatoval, že doterajším postupom okresného súdu, nečinnosťou, ako aj rozhodovaním o predbežnom opatrení, v konaniach vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 došlo k zbytočným prietahom v týchto konaniach, ktoré sa navzájom ovplyvňujú, čím bolo porušené aj základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy na prerokovanie jeho vecí bez zbytočných prietahov.

III.

Ak ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnosti fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ods. 2 ústavy vysloví, že k porušeniu práva došlo právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom, prípadne nečinnosťou, zruší takéto rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah, prípadne prikáže tomu, kto právo porušil, aby vo veci konal. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže zároveň na žiadosť osoby, ktorej práva boli porušené, rozhodnúť o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia.

Pretože namietané konania neboli v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti právoplatne skončené, ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaniach vedených pod sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 ďalej konal bez zbytočných prietáhov.

V nadväznosti na rozhodnutie ústavného súdu o tom, že bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ústavný súd sa zaoberal aj jeho žiadosťou o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Aj keď ústavný súd prikázal okresnému súdu, aby v konaniach sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03 konal bez zbytočných prietáhov, nepovažoval vzhľadom na okolnosti prípadu uplatnenie tejto svojej právomoci za dostatočné na to, aby sa dosiahla vo veci účinná náprava. Preto považoval za potrebné rozhodnúť aj o žiadosti sťažovateľa priznať mu primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľ vo svojej žiadosti okrem iného uviedol:

«Podľa Čl. 127 ods. 3 Ústavy SR: „Ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.“

Sťažovateľ požaduje finančné zadosťučinenie vo výške uvedenej v petite so zreteľom na okolnosti prípadu, ktorý je predmetom súdneho konania.»

Pri určení výšky primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý

spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na celkovú dobu nečinnosti okresného súdu v konaniach vo veci sp. zn. 20 Cp 17/03 a sp. zn. 20 Cp 50/03, zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu, vrátane pozície sťažovateľa sprevádzanej pocitom neistoty, ako aj naplnenie princípu spravodlivosti ústavný súd dospel k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadosťučinenia 30 000 Sk sťažovateľovi primerané konkrétnym okolnostiam prípadu.

Ústavný súd rozhodol podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho zastupovaním v konaní pred ústavným súdom advokátom JUDr. M. K., ktoré vyčíslil sumou 5 302 Sk spolu za dva úkony právnej pomoci podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

Trovy konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. novembra 2005